

**ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ
ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПРАВОСУДДІ УКРАЇНИ:
ДО ПИТАННЯ ДЖЕРЕЛ РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО
ІНТЕЛЕКТУ В УКРАЇНІ**

Кирило МІХО

аспірант

*Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака
Національної академії правових наук України
м. Київ, Україна*

Тема забезпечення Європейських стандартів штучного інтелекту в правосудді України є актуальною темою в юриспруденції та законотворчому процесі, оскільки стосується впровадження штучного інтелекту в правосуддя з одночасним захистом прав та свобод людини і громадянина, а також закріплення відповідальності за порушення принципів застосування штучного інтелекту в правосудді.

Так, наприклад, О. О. Кармаза та Т. В. Федоренко на підставі Європейської етичної Хартії про використання штучного інтелекту в судовій системі та її середовищі (European ethical Charter on the use of Artificial Intelligence in judicial systems and their environment), прийнятої Європейською комісією з питань ефективності правосуддя Ради Європи у 2018 р., Рекомендацій Комісії з питань цивільно-правових норм з робототехніки (European Parliament resolution of 16 February 2017 with recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics (2015/2103 (INL))), пропонують віднести до основних принципів штучного інтелекту в судочинстві такі: 1) принцип поваги до основних прав, який, зокрема, полягає у впровадженні штучного інтелекту в межах, спосіб та в порядку, щоб не порушити основні права людини, гарантовані на міжнародному та національному рівнях; 2) принцип недискримінації, зміст якого, зокрема, розкривається через запобігання розвитку або посиленню будь-якої дискримінації між людьми або групами осіб; 3) принцип якості та безпеки, який полягає в тому, щоб судові рішення та дані, які в них використані, були захищені та перебували в безпечному технологічному середовищі; 4) принцип прозорості, неупередженості та справедливості – це принципи про те, щоб у разі використання штучного інтелекту забезпечити відсутність людського фактору (запобігти втручанню людини); 5) принцип «під

контролем користувача» гарантує високий рівень автономності, поінформованості користувачів тощо¹.

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р «Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні» схвалено Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні, в якій зазначається, що впровадження інформаційних технологій, частиною яких є технології штучного інтелекту, є невід'ємною складовою розвитку соціально-економічної, науково-технічної, оборонної, правової та іншої діяльності у сферах загальнодержавного значення. Пріоритетними сферами, в яких реалізуються завдання державної політики розвитку галузі штучного інтелекту, зокрема, визначено правосуддя. Для досягнення мети Концепції у зазначеній сфері передбачено виконання таких завдань: подальший розвиток вже існуючих технологій у сфері правосуддя (Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система, Електронний суд, Єдиний реєстр досудових розслідувань тощо); впровадження консультативних програм на основі штучного інтелекту, які відкриють доступ до юридичної консультації широким верствам населення; попередження суспільно небезпечних явищ шляхом аналізу наявних даних за допомогою штучного інтелекту; визначення необхідних заходів ресоціалізації засуджених шляхом проведення аналізу наявних даних за допомогою технологій штучного інтелекту; винесення судових рішень у справах незначної складності (за взаємною згодою сторін) на основі результатів аналізу, здійсненого з використанням технологій штучного інтелекту, стану дотримання законодавства та судової практики².

Тобто, запровадження систем штучного інтелекту в правосудді України – це вже не недосяжне майбутнє, а реальність, яка існує в Україні. Разом з тим дискусійним положенням Концепції є віднесення Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, Електронного суду, Єдиного реєстру досудових розслідувань до систем штучного інтелекту. На нашу думку, це є цифровими технологіями, а не системою штучного інтелекту.

Крім того, положення Концепції про «винесення судових рішень у справах незначної складності (за взаємною згодою сторін) на основі результатів аналізу, здійсненого з використанням технологій штучного інтелекту, стану дотримання законодавства та судової практики» є також дискусійним, зважаючи на судову практику, яка склалася в деяких іноземних країнах, а також беручи до уваги й судову практику України

¹ Кармаза О. О., Федоренко Т. В. (2021). Принципи штучного інтелекту у правосудді України. *Право і суспільство*. № 2. С. 89-94.

² Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 30.03.2026).

(наприклад, ухвала КАС ВС від 3 лютого 2026 року у справі № 340/2365/25, постанова КГС ВС від 8 серпня 2025 року у справі № 925/496/24, постанова ККС ВС від 27 травня 2025 року у справі № 161/5016/21).

15 травня 2025 року Україна підписала Рамкову конвенцію Ради Європи про штучний інтелект та права людини, демократію та верховенства права (Council of Europe Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law)³. Станом на 30 березня 2026 року ця Конвенція не ратифікована Україною. Відповідно до ст. 1 цієї Конвенції кожна Сторона вживає або підтримує відповідні законодавчі, адміністративні або інші заходи для впровадження положень, викладених у цій Конвенції. Згідно із ст. 4 цієї Конвенції при розробці та прийнятті правил регулювання штучного інтелекту загалом та в правосудді зокрема механізми захисту прав людини, закріплені на міжнародному та національному рівні, повинні бути дотримані. Цікавість для визначення правил регулювання штучного інтелекту в правосудді викликає і ст. 5 цієї Конвенції, відповідно до якої передбачається цілісність демократичних процесів та повага до верховенства права, оскільки в ній закріплено норму про те, що кожна Сторона вживає або підтримує заходи, спрямовані на забезпечення того, щоб системи штучного інтелекту не використовувалися для підриву цілісності, незалежності та ефективності демократичних інституцій та процесів, включаючи принцип розподілу влади, повагу до незалежності судової влади та доступу до правосуддя.

Отже, відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 травня 2025 р. № 457-р «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2025-2026 роки» передбачено розроблення та подання Кабінетові Міністрів України законопроекту щодо правового врегулювання у сфері розвитку штучного інтелекту⁴.

Беручи до уваги норми ст. 19, а також розділу VIII «Правосуддя» Конституції України, норми Закону України «Про судоустрій і статус суддів», при здійсненні правосуддя суд може застосувати штучний інтелект відповідно до європейських стандартів та принципів, якщо це буде передбачено у відповідному законі. Разом з тим, в судовій системі вже запроваджується використання штучного інтелекту. Про це,

³ Council of Europe Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law. Vilnius, 5.IX.2024. URL: <https://rm.coe.int/1680afae3c> (дата звернення: 30.03.2026).

⁴ Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2025-2026 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 травня 2025 р. № 457-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/457-2025-%D1%80#Text> (дата звернення: 30.03.2026).

зокрема, йдеться в ст. 16 Кодексу суддівської етики: використання суддею технологій штучного інтелекту є допустимим, якщо це не впливає на незалежність та неупередженість судді, не стосується оцінки доказів і процесу ухвалення рішень та не порушує вимог законодавства⁵. Крім того у 2025 році Верховний Суд затвердив Положення про використання технологій штучного інтелекту працівниками Апарату Верховного Суду. Раніше, у 2024 році, відповідні правила використання ІІІ затвердив ВАКС. У стратегії цього суду на 2026–2028 роки також окреслено розвиток застосування новітніх технологій. Нещодавно Міністерство цифрової трансформації України затвердило Рекомендації з відповідального використання штучного інтелекту для правників⁶.

Відтак запровадження Європейських стандартів та принципів штучного інтелекту в правосудді України повинно відбуватися у порядку, визначеному законом України, із дотриманням принципу людського контролю (human-in-the-loop), про який йдеться в ухвалі КАС ВС від 15 січня 2026 року у справі № 240/14153/24.

⁵ Про затвердження Кодексу суддівської етики: Рішення XX чергового з'їзду суддів України від 18 вересня 2024 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-24#n2> (дата звернення: 30.03.2026).

⁶ Штучний інтелект у правосудді – допомога чи загроза судовому розсуду: думки суддів Верховного Суду. Офіційний вебсайт Верховного Суду, 11 березня 2026. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/> (дата звернення: 30.03.2026).